

Kdo razbija SHP?

Provokacije proti prosvetnim društvom

Tajništvo OF, poznano dete... Prosvetna društva in ustanove ne morejo sodelovati z novo OF...

Letno poročilo Združenih ladjedelnic

Sedanji položaj družbe in s tem tudi položaj delavstva mora rešiti pristojna VU kot zastopnica države STO

29. septembra t. l. se je vršila skupščina delničarjev, na kateri je bil odobren zaključni račun na dan 31. marca t. l. ki pokazuje pri-

„Kulturna“ kronika razbijačev

Ker prosvetno društvo „Simon Jenko“ nima lastnih prostorov, gostuje v Domu pristaniških delavcev...

TRŽAŠKI DNEVNIK

Kako hoče vodstvo Tovarne strojev reševati nastali položaj

Ze včeraj smo omenili, da se dogajajo v Tovarni, strojev Sv. Andreja kaj čudne stvari, ki ne delajo prav nikake časti niti vodstvu niti odgovornim oblastem...

Odgovor na članek z dne 31-VII-1948 pod naslovom „Ravnanje večkratnega milijarderja s koloni“

Ing. Pucalovič nam je na naš poziv končno vendarle poslal v obliki takšnega svoj odgovora na naš članek pod gornjim naslovom...

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK

Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Radio

7.30. Koledar. 7.35. Jutrarnja glasba. 7.45. Poročila. 8.00. Jutrarnji glasbeni spored.

Kino

ROSSETT. 15: »John Doe prihaja, G. Cooper. EXCELSIOR. 15: »Rajska noč, M. Oberst.

Tečaji SHP

Brezplačni tečaji slovenske, kajivodstva, stenografije in drugih trgovskih predmetov se bodo začeli nekaj dni pred pričetkom študijskega leta.

Tečaji SHP

Brezplačni tečaji slovenske, kajivodstva, stenografije in drugih trgovskih predmetov se bodo začeli nekaj dni pred pričetkom študijskega leta.

Tečaji SHP

Brezplačni tečaji slovenske, kajivodstva, stenografije in drugih trgovskih predmetov se bodo začeli nekaj dni pred pričetkom študijskega leta.

ROLEDAR. Nedelja 31. oktobra. Bolfenk, Stražko. Sonce vzhaja ob 6.43, zahaja ob 16.54.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE. za Tržaško ozemlje. PREDSEZONA. Danes 31. t. m. ob 16.30 gostovanje v Prosvetnem društvu »Havbar«.

ENOTNI SINDIKATI. Opozorilo. Opozarjamo vse uslužbence javnih lokalov, posebno pa kavarn, barov, slaščičarn in podobno, da si preskrbe »Delovno pogodbo« imenovanih skupin, ki je pravkar izšla v obliki brošure in ki jo prodajajo sindikalne podružnice.

PROSVETNA DRUŠTVA. Prosvetno društvo »Vojkova Prosek-Konstovel prireditelji danes ob 17.30 pevski koncert s sodelovanjem pevskega zbora »Havbar«.

DAROVNI PRISPEVKI. Za Dijsko matičko je darovala Zorja Dora 400, Zorja Ernest iz Skednje daruje v isti nameni v počastitev spomina ljubljene matere Marije Alberti-Zerjal 1000 lir.

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

MARIJE ALBERTI-ZERJAL in OTROCI. Skedenj 31. nov. 1948.

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

Dr. GAETA ZOBOZDRAVNIK. Izdružuje proteze v jeklu, zlatu, kavčuku in plastiki. Naprečna diagnostika. Sprejema od 10 do 12 ur in od 15 do 19 (Gorovi slovenski).

TRST - UL. VASARI 10. Oglejte si novo bogato pošiljko moških in ženskih čevljev po zelo nizkih cenah.

ADDEX IZLETI. POTOVAL. IN TURISTIČNI URAD ADRIA-EXPRESS. PRIREDI 14. NOVEMBRA IZLETE v Sv. Lucijo ob Soči v Kanal pri Tolminu v Postojno in Ljubljano.

KINO NA OPČINAH. predvaja DANES v nedeljo 31. t. m. ob 16. večer film (štiri prijatelji - štiri junaki) v resničinski podobi. Film je v telesnem ljubzorni in junakova. OGLEJTE SI GA!

Del koroške zgodovine gre preko naših prosvetnih odrov

Preteklo soboto in nedeljo so gostovali openski igralci na Proseku. Podajali so Miklovo Zalo v zlikovni dramatičnosti. Bilo je to že desetletje, odnočno enajstletje, ko so se predstavili nadušenemu občinstvu s tem delom.

Na Proseku so bili Openci v nedeljo pozdravljeni s temi- te besedami:

«Martični openski igralci so nam bili včeraj in so nam se danes drago gostje, saj so prinesli med nas svetel spomenik koroške zgodovine, ki je oboje: ena v igri Miklova Zala. Prosvetno društvo Ivan Vojko se jim za ta trud iskreno zahvaljuje, saj so obudili v nas spomin na brate in sestre onstran Karavank. Zahvala je priznanje in priznanje je uspeh.

Naj zaplavajo nase misli za kaj tja preko ozke Kanalske doline ali pa preko slikovite porenske strani, tja v deželo lepih dolin, prostornih pastirskih in divjih planin, tja v prelepi, a za Slovence še vedno tujni Korotan.

Ob poboju Karavank, prav pod najlepšim delom tega poreške vena, pod rožnato Golico, na kateri leto za letom rastejo in v cveteh na milijone milijone gorskih cvetic, pod go ro gorah majhna gorska vasica z imenom Soatne.

V tej vasi je izvor zgodovinske povesti, ki se vam danes izdal kot igra. Tu so domovi Miklova in Serafinikov, tu so domovi slovenskih metov, ki jih na premami in podre potegnem vihar. Na dvorišču Miklova hiše raste mogotna starodavna lipa in mnogostepeljno tipova drevesa kraste to parko vasico in ji dajejo posebnost slovenske lice. Majhna cerkevica z lesenim zvonomkom in leseno lopico v senici lipnih vej daje vasici še bolj poreško lice. Ozadje pa kraste zeleni smrekovi gozdovi.

Ne daleč od te gorske planote, na kateri žive mirni in marljivo vaščani, pa je bil močan grad, o katerem pripovedo nam se razvaline. Grad in križček na katerem je stal, pa je bil nekakj mogotna trdnjava proti Turkom. Jame pod to trdnjavo so bile mnogim varno zavetišče pred sovražnikom. Tu je bila izdana Zalika, tu je začela Golgota njenega življenja. Življenje in trpljenje Zalike pa je slika koroške slovenskega ljudstva.

Zalika, Roč in Podjuna so tri krasne doline, okrašene s saharivnimi melanholičnimi jezeci in številnimi letoviščni in kopalnici, z mnogimi vasicami, v katerih prenela slovenski rod. Te tri doline, to so trije biseri, kateri se streljajo biva slovenski rod, ki je ohranil svojo slovensko govorico, svojo lepo pesem, svojo narodno no- lo in ki hrani svoj narodni duh. Narod, ki hrani in čuva svoj jezik, ki mu je materin- skina največji zaklad, tak nar- od ne more umreti, ker ga nobena sila ne stre.

Matadostna leta lepe, mar-

NMAU ČRJES IZARO...

Nmau črjes izero, nmau črjes gmajenco, kjer je dragi dom z mojo zibeuko, kjer so me zibali mameca moja in prepivlali haji-hajo.

Šiša očena, luba mameca, da be vidu jes še anbart obs, o da be slišou spou nameco sojo, pa be spejulou dro haji-hajo (Narodna)

Iz borcev, kulturnikov, politkomisarjev v četih bataljonih in brigadi je bila leta 1944 na štabu XXI. divizije ustanovljena igral- ska skupina. Cez tri mesece je skupina postala Igralska skupina IX. korpusa. V začetku maloštevilna se je sčasoma izpopolnila in razširila, ker so bile želje in zahteve poslušalcev in gledalcev vsak dan večje in obširnejše. V začetku leta 1944. so vsem poslušalcem zadostovali kratki udarni sporedi. Nekaj partizanskih in narodnih pesmi, kakšna recitacija ali odmorek, slika iz partizan- skega življenja — in miting je bil pripravljen. Prebivalstvo pri- morske vasi je z navdušenjem sledilo že sami slovenski besedi na odru, saj je skozi dolga leta tajilo v sebi želje in pravice slo- venske. Slovensko besedo so že poznali samo iz najintimnejših dru- žinskih krogov, v javnosti posebn- pa na na odru je niso smeli upo- rabljati. Svoje programe smo študirali pod vsemi mogočnimi pogoji in okoliščinami, v mali kmečki izbi, na seniku, na sked- nju, na malem domačem odru ali pod smrekami na prostem, v čiš- tem gorskem zraku. S tako na- študiranim programom smo ho- dili od brigade do brigade, od va- si do vasi, prirejali mitinge in proslave. V bližnji okolici se je večkrat razvijala borba ali pri- pravljaj napad: v tem zadnjem primeru smo bili vedno zaščeni, saj smo z udarnimi pesmijo in ve- drim sporedom razvedrili in pod- prli borca, ki se je pripravljaj na borbo ali napad.

V poletju 1944. smo se vrnili z dramatskega tečaja v Beli Kraji-

„MED MARKOSOVIMI PARTIZANI“

Privlačno knjigo je napisal Oskar Davičo, ki je z anketno komisijo OZN potoval po svobodnem grškem ozemlju - Sedaj jo imamo tudi v slovenščini

Ta reportaža je bila letos na- grajena z zvezno nagrado in je prevedena v več jezikov. Oskar Davičo se je kot zastopnik jugo- slovenskega tiska pridružil an- ketni komisiji, ki jo je poslal Varnostni svet v grške planine, da bi preučila vzroke državljans- ke vojne. Komisija pa ni uspešno končala zavepani ji naloge, ker zastopniki zahodnih držav niso pokazali ne zadostne volje in ne potrebne resnosti, da bi dognali prave vzroke pojavov na Grškem. V tem primeru ni pač morali sa- mati obsoditi državniške sovraž- ništva, ki so kričali, da na Grškem ne pride do mira, ker ne dopu- ste, da bi si grški narod sam ure- dil svoje zadeve in strmoglavil re- žim, ki mu je bil vsiljen. Tako se je anketna komisija kmalu

AVGUST CESAREC PANKRAC in njegove žrtve

Slovenski knjižni zavod je pro- škar izdal v knjigi 252 strani v prevodu S. Salija roman hrva- tsko naprednega pisatelja Au- gusta Cesareca Pankraca in njegove žrtve (izvirni naslov: Zlati mladič in njegove žrtve). Avgust Cesarec je stal dolgo leta na braniku naprednih idej na Hrvaškem in je tudi padel kot žrtev ustaških klavcev. Roman Pankrac in njegove žrtve je nastal l. 1927. Opisuje provincialne mrani na Hrvaškem v prvih letih po prvi svetovni vojni: me- lohobite, drobne buržoazije, korupcije, boje za krajevno oblast in ekonomsko izkoriščanje ma- lege človeka, vse, kar se dogaja za fasado dozevnih bojev za narodno edinstvo ali za sobram- bo hrvaštva s strani koruptivni in pozneje tujem slučajih me- štanskih nacionalistov. Junak: Cesarec romana je Pankrac, značilni predstavnik povojne sjuenese dorčee, ki pozna samo en smoter: uživanje življenja. Temu tržtuje vse, kar je v mäs dem človeku dobroga. Svojei te- ga Pankraca v hrvaški provinci so naglo obojevali, delno tudi za- vadi neke zadeve, ki se je koš- čala z umorom. Umor je ostal nepojasnjen in leži kakor mora na Pankracem starem očetu (že materi, in Pankrac, dasi je sam sodeloval pri njem, to spravno iz- korišča in izsiljuje sredstva za svoje potrato življenje.

Ta zgodba dosega ponekod, po- sebej še v poglavju, ki opisuje smrt starega Snuca v zagreb- škem gledališču, znatno snapše- tost». V njenem okviru obravna- nava Cesarec z domačo maloma- štansko družbo in odkriva prvi do golete življenje v provinci, s- tako imenovanih bojev, hišnih Uvod v knjigo z naslovom «Po- doba Augusta Cesareca poteka iz- peresa beografskega kritika Blija Finžija.

IGRALSKA SKUPINA IX. KORPUSA

(Prispevek k zgodovini kulturnega dogajanja med partizani.)

ni pri G. S. S. V času naše od- nosnosti — dva do tri mesece — se je položaj na Primorskem pre- jejal spremenil. Cerkljanska dolina je bila popolnoma svobodna. Tr- novski gozd, Banjska planota itd. pa na na odru je niso smeli upo- rabljati. Svoje programe smo študirali pod vsemi mogočnimi pogoji in okoliščinami, v mali kmečki izbi, na seniku, na sked- nju, na malem domačem odru ali pod smrekami na prostem, v čiš- tem gorskem zraku. S tako na- študiranim programom smo ho- dili od brigade do brigade, od va- si do vasi, prirejali mitinge in proslave. V bližnji okolici se je večkrat razvijala borba ali pri- pravljaj napad: v tem zadnjem primeru smo bili vedno zaščeni, saj smo z udarnimi pesmijo in ve- drim sporedom razvedrili in pod- prli borca, ki se je pripravljaj na borbo ali napad.

Medtem ko so zidariji in te- sarji vojne oblasti v hitrem tempu gradili dvorane, smo mi delali kulisle, obleke, zastore in se temeljito pripravljali na pred- stave v novi veliki dvorani, ki bi sprejela okoli 2000 ljudi. Z vseh strani so v Cerko dovažali material, potreben za gradnjo. Zdelo se nosili v nahrbtnikih iz Trnove, les so vozili iz bližnjih cerkljanskih gozdov, žarnice in drug električni material iz Trsta in Gorice, zastore in obleke smo delali iz svile padal ali iz zaple- njenega blaga. V 7 tednih je bila dvorana pripravljena.

Dograjena dvorana ni razočar- ala ne nas, še manj pa vojsko in prebivalstvo. Bila je tako svoje- vrstna, tako primitivna, pa ven- dar moderna in okusno zgra- dena, vsa v naravnem lesu, z veli- kimi slikami iz partizanskega življenja, z 9 m globokim odrom, z mirnodobsko narejenimi kulis- sami, s kabino in z aparaturom za predvajanje filmov. Imeli smo vsi občutek, da delamo in živimo na mirnem otoku in pripravljaj- mo razvedrilo, zatočišče in počit- ke našim brigadam, borem in aktivistom, ki so v bližnji okoli- cini borili s sovražnikom. To je bila naša naloga in to smo verno izpolnili. Topilo in z navdušenjem sprejete predstave so nas bogato nagradile. Predvsem pa smo bili nagrajeni z zavestjo, da smo bili tudi vsemu primorskemu in gov- renjskemu ljudstvu, ki se je rav- no v teh mesecih shajalo v naši dvorani na številna zborovanja, vse, kar je bilo v naših močeh. Prihajali so iz daljne Slovenije, Benečije, iz Trsta, Trličja, Krasa in Slovenske Istre, Ševške in Poljske doline. Odnášali so na svoje domove in v delovne kole- ktive mnogo slopov, novih ve- ščin, utrujenost in bojno sovra- žnik in vest o veliki cerkljanski

dvorani in igralski skupini IX. korpusa.

Sovražnik se je v mesih začel zanimati za to zloglasno dvo- rano, ki mu je kvartila kampanjo o nekulturnih, brutálnih bandnih — partizanih. V zadnji nemški ofenzivi aprila 1945. so Nemci pruhumeli v Cerko in med drugim požgali tudi našo dvo- rano. No, dvorano so pač požgali, niso pa ubili v nas zavesti, da je pošteno služila svojemu namenu, da je pokazala vsemu primorske- mu in govrenjskemu ljudstvu, kaj lahko naredi močna volja, inicia- tivnost in globoka zavest partizan- ov, ki vsajše vse svoje sile in zmocnosti v borbo za boljše živ- ljenje. Predvsem primorski ljud- je, ki so morali pozabiti na vo- je pravice pod Italijo, so vse, kar smo jim nudili, sprejemali s hvaležnostjo in globokim prepi- čanjem. Vse, kar je bilo revolu- cionarnega v naših sporedih, ki krepilo njihovo revolucionarnost, vse, kar je dalo človeku razmis- ljati, je poglajljalo njihove mi- sil in prepričanje, vse, kar je bi- lo vedro in veselo, je sprožilo njihov prirojeni temperament. Med takimi ljudmi je bilo lepo delati.

Med zadnjo ofenzivo, ko so nemške edinice z vseh strani na- valile na IX. korpus s trdnim na- menom, da ga do konca iztrebijo, so nas pota pripeljala iz Cerkl- janske doline na daljno Bohinj- sko jezero. Naša skupina je bila dodeljena XIX. U. D. B. «S. Ko- sovela», ki je čuvala položaj pro- ti Gorenjski. Zvečer ob 11. uri smo že imeli predstavlo, zadnjo v Benečije, iz Trsta, Trličja, Krasa in Slovenske Istre, Ševške in Poljske doline. Odnášali so na svoje domove in v delovne kole- ktive mnogo slopov, novih ve- ščin, utrujenost in bojno sovra- žnik in vest o veliki cerkljanski

Idrjske, Trnovskega gozda in Banjske planote.

Naša brigada se je umikala proti Gorenjski. Vsi smo bili porazdeljeni po četah in bataljo- nih. Tudi kulturniki smo prijeli za puške. Po številnih poskusih, da bi prišli čez razne doline na drugo stran, kar je pomenilo iz- ven obroč nemških edinic, smo bili prisiljeni, iskati prehod pre- ko Porezna. Pozno ponoči smo prišli do vrha in tam skušali pre- nočiti in počakati vse nasled- nji dan v starih italijanskih bunkerjih, ki so ležali globoko zakopani v visokem snegu. Zgo- daj jutraj so nas Nemci napadli z najvišje točke hriba od vseh strani. Uspejo jim je razpršiti edinico, ki se je v naslednjih dneh v grušah premikala po raz- ličnih poteh proti Bohinjski. Od naše skupine jih je polovica od- šla na primorsko stran, druga pa na Bohinjsko.

Svoboda je prišla nenadoma in nas je presenetila, čeprav smo jo željno pričakovali. Saj si ni- smo mogli zamisliti svobode v pravem pomenu besede, svobode na Primorskem, kjer je še najstarejši niso poznali. Se niso utihnille zadnje strojnice brez- uspešne nemške ofenzive, že so edinice IX. korpusa premikale proti IV. armadi. Iz Vojskega smo se čez Trnovski gozd tudi mi premikali proti Krasu in Trstu. Iz še zameženih hribov smo v strogi tišini šli čez Vipav- sko dolino v največji nevihti in hudi burji.

Iz nevihte pod Čavnom smo prišli v je topem sončnem dne- vu na Kras. V nekaj dneh smo bili že v Trstu, nato v Gorici, Trličju, Tolminu, Kobaridu, Bovu- cu in po vseh večjih ostrih ko- osvojenem Primorske. Povsod smo nastopali in prirejali mi- tinge, ki so jih ljudje na osvobo- jenem teritoriju sprejemali več kot navdušenju. Nastopili smo tudi v tržaskem radiu, tam pre- pevali in recitali. Po dolgih le- tih se je iz Trsta zopet zaslišala slovenska beseda.

Mislim, da bi ni vasi na Pri- morskem niti borca IX. korpusa, ki se ne bi spominjal igralске skupine IX. korpusa, katere čla- ni so bili: Joco, Irma, Pavla, Polde, Jože, Jurček, Ivo, Tugo, Janko, Jovo in dr. ter priljub- ljene Veselega trije: Levček, Ganjo in Žokro. Prehodili smo nešeto kilometrov ter priredili okoli 220 mitingov in proslav.

KOROŠKA JE DEZELA JEZER

(Nadaljevanje iz včerajšnje številke)

To je nujno potrebno tudi za- to, ker napačna stališča italijan- skih in avstrijskih tovaršev in tem vprašanju povzročajo resno nevarnost, da bi slovenski komu- nisti reagirali nepravilno in za- padli resnično v nacionalistične napake. Te slabosti v komunisti- čnih vrstah skuša namreč spretno izkoriščati tako slovenska buržo- azna nacionalistična reakcija, ka- rova seveda tudi avstrijska in ita- lijanska, in vnašati zmedo ter raz- vijati nacionalistične, šovinistične tendence v avstrijskem in ita- lijanskem narodu ter v nekaterih plasteh slovenskega prebivalstva na svojih teritorijih.

II.

V čem je specifičnost sloven- skega nacionalnega vprašanja? To imamo opraviti z enim malih evropskih narodov, ki ni imel v svoji zgodovini nikdar lastne na- cionalne države in ki ni živel nik- dar združen v eni, četudi večna- cionalni državi. V kolikor je ži- vel večji del naroda nekaj časa v okviru Austro-Ogrske, je bil računovan na vrsto njenih kro- kov, s človeka in drugih naravnih bogov, ki so ostale kot plod jer- dane razcepjenosti in nedovr- šene buržoazne revolucije v Au- stro-Ogrski.

Zato je revolucionarno leto 1848 postavilo slovensko nacionalno vprašanje pod geslom «Zedinje- ne Slovenije». Zaradi posebnih zgodovinskih pogojev slovenska buržoazija ni mogla pozneje nik- dar postaviti tega gesla dosledno in revolucionarno. Resnično do- sledno, revolucionarno ga je po- stavil šele proletarijat pod vo- dstvom komunističnih partij. Šele komunistične partije Jugoslavije, Italije in Avstrije so bile pod vodstvom Komiternesne epobne postaviti to vprašanje dosledno v leto 1934. ko so objavile posebno programatsko izjavo o slovenskem narodnem vprašanju. V tej izjavi je v celoti točno označeno leni- nistično-stalinsko stališče o na- cionalnem vprašanju z ostrom na-

O nesoglasjih ob slovenskem narodnem vprašanju

BORIS KRAIGHER

loga resolucije RSDRP 12. V. 1917 o nacionalnem vprašanju: «Torej, naše gledanje na nacio- nalno vprašanje se omejuje na sledeče postavke:

a) narodom se priznava pravica do oцепitve;

b) za narode, ki ostanejo v me- jah dotedajšnjih avstrijske avtonomije;

c) za nacionalne manjšine — posebni zakoni, ki jim jamčijo svobodni razvoj;

d) za proletare vseh nacional- nosti dame države — nedeljni proletarski kolektiv, ena partija».

(Stalin, Marksizem in nacional- no-kolonialno vprašanje, str. 68).

Izjava vseh treh partij prizna- vajo pravico do oceptionske od vseh treh imperialističnih držav, kar seveda ne pomeni nujnosti ocep- itve. Vendar v zvezi z edino možnim geslom aboja za osvobo- ditev in združitve vprašanje nu- jnosti oceptione in boja za ocepiti- vo ne more biti postavljeno ne- odvisno v vsaki od treh imperia- lističnih držav. Dočim so se v te tri partije v leto 1934 izrekle brez pridržka za pravico do od- cepitve, ne da bi govorile kon- kretno o vprašanju državne obli- ke, bodoče Zedinjene Slovenije, postavljajo to vprašanje Sprems v l. 1939 še mnogo konkretnije. Sprems pravi:

«V luči teh novih mednarodnih odnosov se tudi vprašanje pri- morskih in koroških Slovencev postavlja drugače. Na jugoslovans- ki del Slovenec je padla zdaj bolj kakor kdaj, bolj popre na- loga, da postane matica, zbirali- šče vseh sil slovenskega naroda

v boju za zahtebe, ki jih je po- stavilo že 1848. leto. Danes pač lahko tudi primorski in koroški Slovence z večjimi simpatijami gledajo na Jugoslavijo, ki je bila tudi ranje najuspešnejša obram- ba narodnega obstanke.

Mednarodna vloga Jugoslavije se je namreč v novih okolišnih bistveno spremenila. Ta spremem- ba obstoji in tem, da danes Jugosla- vija v obrambi svoje neodvisnosti brani mir ter na ta način pred- stavlja važno prepreko prodiran- ju imperialističnih nacrtov, medtem ko je bila prej opora ver- salskega sistema. Vse to pa je se- vede odvisno predvsem od njene subjektivne pripravljenosti, vsi- ti točno poslanstvo v tem delu Ev- rope. (Sprems, Razvoj sloven- skega narodnega vprašanja, str. 232).

Tu se torej že postavlja kon- kretno vprašanje združitve slo- venskega naroda v okviru Jugo- slavije, kar je ustrezalo takratni politični situaciji v Evropi in kot brez pridržka za pravico do od- cepitve, ne da bi govorile kon- kretno o vprašanju državne obli- ke, bodoče Zedinjene Slovenije, postavljajo to vprašanje Sprems v l. 1939 še mnogo konkretnije. Sprems pravi:

«V luči teh novih mednarodnih odnosov se tudi vprašanje pri- morskih in koroških Slovencev postavlja drugače. Na jugoslovans- ki del Slovenec je padla zdaj bolj kakor kdaj, bolj popre na- loga, da postane matica, zbirali- šče vseh sil slovenskega naroda

si ga te partije postavile v letu 1934 v zvezi s slovenskim nacio- nalnim vprašanjem, pod geslom aboja za združitve slovenskega naroda. Samo tako je mogoče raz- zmeti takratno izjavo.

«... K. S. vseh treh dežel izjav- lja, da bodo revolucionarni boj slovenskega naroda za njegovo osvoboditev in združitve brezpo- gojno podpirale in da se bodo za uresničenje tega cilja tudi dejans- ko borile».

Danes vodeči funkcionarji teh dveh partij stvari ne postavljajo tako in govore o odločnem odbi- janju vseh teritorialnih zahtev Ju- goslavije do Avstrije, o italijan- sku Trstu, o drugih spornih ko- nah, ki bodo ostale Italiji. Iz te- ga moramo sklepati, da oni ali od- stopajo od svojega nekdanjega programa, ker mislijo, da so ta- krat napravili napako, ali mislijo, da so se od takrat razmere v nacionalnem pogledu na teh terito- rijah toliko spremenile, da je tre- ba stvar postaviti drugače, ali končno, da združitve slovenskega naroda v mejah FLRJ ni pravil- na in da bi morali skušati iskati neko drugo obliko rešitve sloven- skega nacionalnega vprašanja.

Poglejmo, kako je s temi mož- nostmi.

I. Možnost, da je izjava treh partij iz l. 1934 nepravilna.

Ta možnost pride v poštev pred- vsem tedaj, če v slovenskem na- cionalnem vprašanju ne gre, ozi- voma ni šlo za osvoboditev in združitve delov slovenskega na- roda, ki je razkasan na več imperia- lističnih držav, ampak če gre le za majhne nacionalne manjši-

ko pravijo v sklepu CK KPA v zvezi z londonskimi razgovori o mirovni pogodbi z Avstrijo.

Če je tako, potem seveda niso ravnali pravilno l. 1934, ko so se izjavili za opravico do oceptionske in boja za združitve slovenskega naroda, kajti za nacionalne manjšine jemljejo komunisti v svoje programe zahtevo po «pobornih zakonih, ki naj jim garantirajo svobodno razvoj», kot pravi Sta- lin, in ne pravico do oceptionske. Drugače tudi ne more biti, kajti nacionalnim manjšinam ni mogo- če dati pravico do oceptionske, saj je zanje značilno, da nimajo str- njenege ozemlja, večina niti ne naseljujejo etnotnega ozemlja, če pa so naseljeni na manjših terito- rijah, so to otoki, odtrgani od ma- tične dežele. Kaj je nacionalna manjšina, seveda tudi Otto Lan- gbein približno ve kot marksist, kar dokazuje v istem članku, ko piše:

«... Imamo češko manjšino, ki živi razpršeno na Dunaju in je nekaterih predelih Spodnje Av- strije. Imamo hrvaške jezikovne otoke, ki obsegajo manjše kraje ali grupe krajev v vsem Burgen- landu. Prav tako živi v Burgen- landu čisto majhna madžarska manjšina.»

Toda na želost z usemi temi manjšinami tov. Langbein nima težav, ker so čisto majhne, ker ne žive kot koroški Slovenci ana stranjenem teritoriju in to celo na nesrečo tov. Langbeina vzdoli državne meje, ki leži vzdolž naše Slovenije in predstavljata s tem del zaključenege slovenskega jezikovnega področja.

Za tov. Langbeina so torej koroški Slovenci najvažnejši med manjšinskimi predeli Avstrije — in nič več. Zato tudi v vsem članku govori samo o praganjuju Slovenecv, o nacionalnem zatiranj- ju manjšine, o potrebi po sloven- skih šolah, po svobodni organizira- nju itd., skratka, govori o vsem, samo ne o slovenskem nacional- nem problemu in o pravici do od- cepitve in združitve s slovenskim narodom kot celote. Kot smo že videli, mislijo tako tudi drugi vodeči avstrijski tovarši, n. pr. Koppel, Ernest Fischer, Tacho- fenjo. Vsi govore le o zagotovitvi manjšinskih pravic in se povzpejo- slo največje zahteve.

«... da je koroški Slovenci polno- autonomno in da se ustavirjo pri- jateljski odnosi z Jugoslavijo».

Prejeli smo:

- ANTON MELIK: Jugoslavija, zemljepisni pregled. Državna založba Slovenije. Ljubljana.
- A. S. PUSKIN: Povesti Ivana Petrazija Belkina. Slovenski knjižni zavod. Ljubljana.
- AVGUST CESAREC: Pankrac in njegove žrtve. Slovenski knjižni zavod. Ljubljana.
- OSKAR DAVICO: Med Marko- sovimi partizani. Slovenski knjižni zavod. Ljubljana.

